

– балалардың тілдік құзыреттілігін арттырудың тиімді, ғылыми негізделген және тәжірибе жүзінде дәлелденген жолы болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. (2022). Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (№ 348 бұйрық, 2022 жылғы 3 тамыз). <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200024587>
2. Зерттеу тобы. (2024). Баланың тілін дамытуда кешенді тәсілдерді қолдану жолдары: Әдіскерлер мен педагогтерге арналған әдістемелік ұсынымдар. Астана: Балаларды ерте дамыту институты. <https://irrd.kz/>
3. Князева Н.Н. (2018). Речевое и социально-коммуникативное развитие старших дошкольников в игре в рамках реализации ФГОС. Вестник Омского государственного педагогического университета. Серия: Гуманитарные исследования, (3)20, 139–143.
4. Трофимова О.В. (2019). Формирование коммуникативных навыков у детей старшего дошкольного возраста. Вопросы науки и образования, (3)47, 207–226.
5. Schatz M., Gelman, R. (1973). Communicative competence: Changes in children's speech with age and listener. Child Development, 44(3), 1068–1075. <https://doi.org/10.2307/1165783>
6. Bachynska I., Kost, S. (2023). Teatral'no-ihrova diial'nist' iak zasib rozvytku kultury movlennia ditei starshoho doshkil'noho viku. Visnyk Lvivskoho Universytetu. Seriya Pedahohichna, 38, 29–38. <https://doi.org/10.30970/vpe.2023.38.11851>
7. Yu, M., Abd Rahman, F., & Li, J. (2023). The effect of children's drama-themed activities on the development of speaking skills in 4–5-year-old children. International Journal of Social Science and Business Management, 2(1), 64–70.
8. Mamedova L. V. (2023). Issledovanie razvitiia kommunikativnykh navykov u detei starshego doshkol'nogo vozrasta. Upravlenie obrazovaniem: teoriia i praktika, 13(7), 147–153. <https://doi.org/10.25726/b6403-4192-0881-n>
9. Салимбаха Б. (2022). Мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың коммуникативтік дағдысын дамытуда ойын іс-әрекетінің маңызы. Ғылымдағы шексіз жарық (Endless Light in Science), 74–78 б.
10. Каримова Д.Т., Даниярова Ж.Қ. (2016). Балабақшадағы мектепке дейінгі 5–6 жастағы балалардың коммуникативтік дағдыларын қалыптастыру. Инновациялық Еуразия университетінің хабаршысы, (3), 73–76.
11. Amet-Usta Z.R., Sapon N.N. (2022). Features of development of communication skills of children of preschool age. Crimean Engineering and Pedagogical University.

ӘОЖ 372.4:37.01

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕ ОҚУ ЖЕТІСТІКТЕРІН БАҚЫЛАУ ЖӘНЕ БАГАЛАУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Карабекова А.Ж., Турсынбеков Д.Д.

М.Х. Дулати атындағы Тараз университеті, Тараз, Қазақстан

Қазіргі заманның өрескел және өзекті талаптарының бірі – білім беру жүйесінің жан-жақты дамып, алдыңғы қатарлы озық мамандарын даярлау болып отыр. Сондай-ақ, білім беру жүйесі күн санап тіпті сағат сайын шексіз мүмкіндіктердің арқасында ұдайы дамып келеді. Біз дәстүрлі оқу форматында да онлайн платформалар мен түрлі гаджеттерді атап айтқанда, электрондық пошта, интерактивті тақта, ноутбук, ұялы телефон сынды жүйелерді тұрақты түрде қолданған сайын өзіміздің күннен-күнге заман ағымына сай төселін келе жатқанымызды байқаймыз.

Қазіргі таңда білім беру қызметінің сапасын арттыру және әрбір оқушының деңгейін тұрақты түрде және үздіксіз дамыту арқылы біз қоғамда әрдайым ойып тұрып орын алуға мол мүмкіндіктер ашамыз. Білім беру жүйесінде ең озық сапаны қалыптастыру үшін түрлі түзету жұмыстары да түрлі сыртқы және ішкі факторлардың көмегімен жүзеге асуда. Атап айтсақ, жоспарлау, ұйымдастыру, бақылау, нақтылау сондай-ақ жүзеге асу және бағалау сынды нәтижелердің көмегімен ұдайы түрде дамып отыруда.

Оқыту процесінде оқушылардың арасында олардың деңгейлерінде білім, білік, дағды әрекеттерін әрдайым назарда ұстай отырып, педагогикалық бақылау жасау және критериалды бағалау процесін білім беру жүйесінің қажетті ажырамас құрамдас бөлігі етіп қарастыруымыз қажет. Әрбір дәрежелі, креативті педагог өзінің құзырындағы оқушылардың оқу жүйесіндегі жаңа бағдарламалар мен тың идеяларды дұрыс әрі оңтайлы шешімдермен ұйымдастыра білуге қабілетті болуы шарт. Көптеген жағдайларда оқу-тәрбие процесінің табысты әрі мақсатты болуы педагог мамандарға да тікелей байланысты. Дәл осы орайда оқушылардың оқыту процесінде білім, білік, дағды қасиеттерін тұрақты түрде есепке алу арқылы педагогикалық бақылау мен критериалды бағалау жүйесін қолдану әрі пайдалану һәм пайдалы және өте ерекше процесс екені анық.

Біз оқушылардың әрбір жетістіктеріне педагогикалық бақылау жасаудың көмегімен оларға теориялық білімді меңгерудегі сапалық, сандық білімділіктері мейлінше айқындала бермек. Осы тұрғыда дәл осы бақылау мен бағалаудың тың ерекшеліктеріне анық тоқталғым келіп отыр. Жалпы оқушыларға педагогикалық бақылау жасауды ұйымдастырудың практикалық мәселелеріне П.Горбунов, Е.С.Березняк, В.И.Ивашенко, А.К.Исақов, Е.И.Перовский, С.Ф.Сухорский, Н.В.Чертинский, В.О.Онищук сынды ғалым-жазушылардың ғылыми-педагогикалық еңбектерінде талданғанын ерекше атап айтқымыз келіп отыр.

Педагогикалық бақылау – оқыту процесінде кез-келген нәрсені басшылық жасау арқылы тексеріс жүргізу болып табылады [1].

Жалпы бағалау – білім беру процесінде бақылаудың нәтижесін қорытындылау сатысы. Бағалау әрқашан бір нәрсенің деңгейін, сапасын, жетістіктерін белгілеу арқылы ерекшеленеді. Әдетте біз бағалау процесін оқушылардың оқу-таным әрекетінде кеңінен қарастырсақ, оны оқыту процесінде қандай дәрежеде меңгергенін, дайындық деңгейі мен дамуын оның сапасын білік пен дағды нәтижелерін анықтауға уәке беретін көмекші құрал ретінде пайдалансақ болады.

Педагогика ғылымы саласында білім, білік, дағдыны педагогикалық бақылаудың көптеген түрлері мен формаларын зерттеген ғалым-педагогтар Ю.К.Бабанский мен Н.А.Сорокина сынды ғалымдардың пікірлеріне сүйенетін болсақ, оқушылардың ата-аналарынан жиі мынадай пікірлерді естіп жатамыз: «Мұғалім менің балама дұрыс емес баға қойды! Менің балам өте жақсы оқиды, оның 2 және 3 деген баға алуы мүмкін емес!» - деп ата-аналар шағымданып жатады. Әдеттегі көзқараспен қарайтын болсақ, көптеген адамдар оқушылардың білім сапасын бағалау жүйесі өте оңай деп ойлайды. Тіпті, ата-аналар да сабаққа қатыса отырып, өз балаларының қалай жауап бергеніне қарай отырып баға бере алады. Дегенменен, сырттай қарағанда аса күрделі емес болып көрінуі әбден мүмкін. Өйткені, бағдарламалар тым оңай тілге жатық, үйреншікті пән мұғалімдері деген ой келеді.

Бағалау мәні мазмұнды болу үшін заманауи бағалау параметрлерге, өлшемдер мен көрсеткіштерге сәйкес жүзеге асырылуы керек. Параметр бағалауға жататын нәтижені көрсетеді. Критерий (грек тілінен аударылған «бағалау» критерийі) нәтижеге сәйкес белгілерді көрсетеді. Индикатор - бұл оның мазмұнын анықтайтын жеке өлшем болып саналады.

Бағалаудың критерийлік негізі мемлекеттік білім беру стандарттарында тіркелді және онда негізгі білім беру бағдарламасын игерудің жоспарланған нәтижелерін атап айтатын болсақ:

1) стандарттың талаптары, оқу процесі және негізгі білім беру бағдарламасын дамыту нәтижелерін бағалау жүйесінің арасында байланыс көрсету;

2) оқу субъектілері мен оқу әдебиеттерінің жұмыс бағдарламаларын, сыныптан тыс жұмыстарға арналған жұмыс бағдарламаларын, магистратуралық жұмыстарға, білім беру бағдарламаларын, білім беру бағдарламаларын, сондай-ақ негізгі білім беру бағдарламасын игеру жүйесін бағалаудың айтарлықтай және өлшемдер негізі болып табылады.

Жоғарыда айтылғандай, білім беруге қатысты критерийлер кез-келген заманауи бағалаудың міндетті мүлкі ретінде қабылданады. Критерийлердің қасиеттерін бағалау үшін практикалық қосымшада, критерийлер педагогикалық технология ретінде әрекет етеді [2].

Шетелде критерийлерді бағалау жүйесі теориялық тұрғыдан оқытудың әлеуметтік-конструкторлық тәсілдеріне негізделген деп саналады. Әлеуметтік-конструктивті оқыту теориясы жеке және ұжымдық, топтық оқыту процесінде әлеуметтік құрылыстарды қалыптастыруға бағытталған. Пьенгионның конструктивті теориясына сәйкес оқушы өзінің түсінігін және оның қандай білім игергені, оның қандай әрекет жасағаны ең маңызды рөл атқарады.

Критериалды бағалаудың теориялық негіздерін дамытудағы маңызды және тәуелсіз рөлді педагогикалық тәсілдерден тыс жерде дамытудағы өлшемді ғалым Л.С.Выготский дәлелдеді және ол оқытуды жаңа ақпаратты оқушының түсіністік пен тәжірибесіне айналдыру үшін пайдаланылуы керек деп санайды. Бұл оқушыларға өздерінің біліктілігін арттыруға және болашақта алған білімді өздерінің дағдыларына қолдануға мүмкіндік береді. Әлеуметтік-конструктивті оқыту теориясына

сәйкес, оқушылардың ойлау қабілетін дамыту қоғаммен үйлесімді қарым-қатынас, мұнда «қолданыстағы» білім, «сатып алынған» (оқытушы, құрдастар, білім беру ресурстары) өзара әрекеттесу, мүлдем жаңа «білім». Әлеуметтік-конструкторлық оқыту теориясының идеяларына негізделген бағалау бізге әртүрлі елдерде кеңінен қолданылатын қалыптастырушы бағалау тәжірибесін жасауға мүмкіндік береді [3].

Білімді бағалаудың субъективтілігі белгілі бір дәрежеде білім жүйесін бақылау әдістерінің жеткіліксіз дамуымен байланысты. Көбінесе тақырыпты, курсты немесе оның бөліктерін бағалау жеке, көбінесе қосалқы элементтерді тексеру арқылы жүзеге асады. Олардың игерілуі қалыптасып жатқан білім, білік және дағдылардың бүкіл жүйесін меңгеруді көрсетпеуі мүмкін. Сұрақтардың сапасы мен реттілігін әр мұғалім интуитивті түрде анықтайды. Бүкіл тақырыпты тексеру үшін қанша сұрақ қою керектігі, тапсырмаларды диагностикалық мәні бойынша қалай салыстыру керектігі түсініксіз болып жатады.

Қолданылатын тексеру әдістері мен нысандарының әрқайсысының артықшылықтары мен кемшіліктері, шектеулері де бар. Білімді тексеру мен бағалаудың нәтижесіне психологиялық факторлар, мұғалімнің жалпы және арнайы дайындығы, оның жеке қасиеттері (принциптілік, жауапкершілік сезімі) әсер етеді. Мұғалімнің тұлғалық қасиеттері оқытудың табиғатынан да білімді тексеру, бағалау процесінде де көрінетіні сөзсіз [4].

Сонымен өз сөзімізді қорытындылайтын болсақ, білім беру мазмұнын меңгеруді педагогикалық бақылаудың бір түрі ретінде оқушылардың білімін тексеру мен бағалау көптеген объективті және субъективті факторларға байланысты. Бақылау тәрбиелік іс-әрекет ретінде оқу іс-әрекетінің соңғы нәтижесі бойынша меңгеру сапасын тексеру ретінде емес, оның барысында жүретін және оқушының өзі орындайтын әрекет, нақтылықты белсенді қадағалау әрекеті ретінде жүзеге асырылады. оның ақыл-ой операцияларының, олардың оқу мәселесін дұрыс шешуге индикативті негіз болатын зерттелетін норманың мәні мен мазмұнына (қағидаларына, заңдарына, ережелеріне) сәйкестігі. Оқушылар мен студенттердің танымдық іс-әрекетінде оқу-тәрбие процесінде бақылау механизмі маңызды рөл атқарады. Олардың білімі мен дағдыларын тексеру жүйесі оқу процесінің органикалық бөлігі болып табылады және оның функциялары дұрыс бақылау шегінен әлдеқайда асып түседі. Бақылау бақылаумен қатар оқыту, диагностикалық, тәрбиелік, дамытушылық, болжау және бағдарлау функцияларын орындайды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Сулейменова З.Е. Критериалды бағалау технологиясы/ Оқу құралы. - Алматы: ЭСПИ, 2021. – 204 б. - <http://elib.dulatv.kz/MegaPro/Download/MObject/30526>
- 2 Урмашев Б.А. Критериалды бағалау технологиясы/ Оқу құралы. - Алматы: Эпиграф, 2016. - 140 б. - <http://rmebrk.kz/book/1165435>
- 3 Оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін енгізудің әдіснамалық және оқу-әдістемелік негіздері: Әдістемелік құрал. - Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2015. - 58 б. - <http://rmebrk.kz/book/1166903>
- 4 Шунк Д.Х., Б.М. Мизамхан/ Оқыту теориясы: білім беру көкжиегі: Learning theories: an educational perspective: оқулық. - 7-ші басылым. - Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» ҚҚ, 2019. - 608 б. - <http://rmebrk.kz/book/1171569>

ӘОЖ 373.3:37.01

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМУЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Карбаева Г.

Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан

Педагогикалық тәжірибенің қазіргі кезеңі – ақпараттық-түсіндірмелі оқыту технологиясынан баланың кең ауқымды тұлғалық қасиеттерін қалыптастыратын белсенділік-дамыту технологиясына көшу. Маңыздысы тек білімді меңгеру ғана емес, сонымен қатар оқу ақпаратын алу және өңдеу әдістері, оқушылардың танымдық қызығушылықтары мен шығармашылық әлеуетін дамыту. Баланың мектепте болуының маңызды нәтижесі оқушының бүгінгі және ертеңгі сәтті оқуы үшін қажетті